

ENSV
Riiklik Avalik
Raamatukogu

KAUST IV.
I aastakäik.

AR EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

P
Ü
Ü
E

A. Ü. P. G.
Karskus-Ühingu
Kirjandus-osak.
aegkiri

Kaust IV.
...
I aastakäik.
...
28. V 27 a.

KAUST IV.
I aastakäik.

„PÜÜE“

28. mail 1927.

Toimetus: R. Adof, H. Grau, A. Masing,
Elm. Jürvetson, L. Võrk.

Vastutav toimetaja: E. Jürvetson.

Väljaandja: Ambla Ühisõppium. - Gümnaasiumi K. Ü. Kirjanduse Osakond.

Adress: Ambla Ühisõppium.-Gümnaasium.

26. mail 1927 a.

Nõrgalt, teadmatuses algas „Püüe“ oma tööd. Oli vigu. Oli komistusi ja eksimusi. Ent kõige nenda puuduste rägastikust kerkis siiski püüd kõrgemale — jõuda paremusele.

Nagu iga algus, nii ka „Püüe“ oma oli seotud suurte raskuste ja aineliste kuludega.

Ei hoolitud sellest, vaid asuti intensiivselt tööle, sest häda on ilmas vajaline. Välise surveta poleks vast kogu inimkondki suutnud saada seks, mis ta on praegu.

Need raskused virgutasid tööle suurema innuga.

Tehti laene, mille varal jõuti peagi välja anda „Püüe“ esimene kaust schapirografeeritult. Oldi algul sellestki vaimustud, sest algsamm oli tehtud. Pea kerkisid aga õpilaskonnas soovid, et peaks asuma trükitud ajakirja levitamisele, kui tahetakse lugejaskonda suurendada.

Algul oli see mõte täiesti kättesaamatu ja näis jäävat vaid ainult ilusaks lootuseks. Toimetus hakkas põhjalikumalt kalkulee-

„PÜÜE“ toimetuse liikmed ja kaastööliskond.

Istuvad „PÜÜE“ toimetuse liikmed vasakult paremale: 1) R. Adof; 2) H. Grau; 3) E. Jürvetson; 4) A. Masing; 5) A. Jahimann ja 6) L. Võrk.

Seisavad „PÜÜE“ kaastööliskond ja kohalik ajakirja levitajaskond vasakult paremale: 1) P. Lensman; 2) Alma Mukk; 3) Helmy Sakk; 4) A. Volter; 5) B. Luts; 6) Lucy Aron; 7) Aino Vait; 8) Ilmar Silt.

rima, kas vast suudaks kuidagi anda ajakirjale kaunimat valimust ja täita õpilaskonna soovi. Alustati läbirääkimisi Paides oleva trükikoja omanikuga is. Seidelbergiga, kellelt aga saabus peaaegu täiesti lootustkaotav vastus. Teistkordselt alustati läbirääkimist ja nüüd juba Pärnus oleva „Kultuuri“ trükikoja omanikuga. Mõne päeva pärast saabuski is. A. Jürvetsonilt jaatav vastus.

Vaimustus oli suur, sest saavutati see, millest alles lühikese aja eest võidi unistada.

Ka is. Jüri Andreller, kes hiljuti oma luuletuste kogu „Naerev kurbus“ ilmutas, toetas meid kaastööga.

Toimetusel oli nüüd juba rohkem võimalusi õpilaste püüdeid ja huviseid laiemale ringkondile avaldada,

Igaüks, kes eneses soovi tunneb midagi head teha, olgu nagu luupainaja — ütleb Goethe. Sellele ütelsele toetades saatis „Püüe“ toimetus nii mõnelegi tähtsale tegelasele tutvunemiseks „Püüe“ ühes palvega, et nad avaldaks mõtteid õpilaste tegevusest ja annaks mõndagi juhtnööri.

Kui väga sageli ei leia igaüks ajakirjandusest ja mujalt kaebusi ja nurinat, et meie noored on kui „tudikesed“, kellel puudub elujõud, kelle silmis ei loida elutuli, ja veel enam — meie nooril on vaibumas isegi isamaaline tunne.

See võib nii olla, ent kus viga, sääl peab viga parandama, kui et ainult kurta ja nuriseda. Ka „Püüe“ tahtis selleks astuda samme, kui levitas oma numbriteid lootusega, et sellest õpilaste elujõu väljendusest ja ettevõttest huvi tuntakse ja häälmeelel selle teostamiseks kaasa aidatakse.

Ent pettumus oli sellele vastukajaks.

Võib olla, et tehti sellega eksisamm, kuid — *errare humanum est* — kus ei eksita, sääl ka ei tegutseta. Rõõmustab toimetus, et nii vähesedki vanemaist noorte soovidele on vastu tulnud ja usub kindlasti, et tulevikus kasvab nende arusaajate arv. Kui vanemad on huvitatud noorte töist ja seda kahe käega toetavad, siis ergutab see noori intensiivsemale tegutsemisele ja kasvatab neis isamaaarmastust. Siis ei teki üheski noores mõte ja soov — otsida endale võõrsilt haljast oksa, vaid igaüks künnab ja külvab rõõmuga oma kodumaa põllul, oma rahva kasuks.

Küsimuslehti, mida levitasime kaust III kaudu, on väga vähe tagasi saadetud, mille tõttu vastuste kokkuvõtte peab jääma selles numbris ilmutata ja ilmub alles sügisel.

Opilaakonnas korraldas „Püüe“ kirjatoode võistluse, mis andis küll nõrke tagajärgi. Põhjuseks on arvatavasti asjaolu, et vanemad klassid kevadel on andunud kogu energiaga õpitööle. Eksamid nõuavad ettevalmistust.

Võib olla pole see peapõhjus, ehk oleks igapäevael aeg olnud, kui oleks aega üldse õieti jaotatud, ehk puudus nii paljudelgi teatud kohusetunne sellase asja vastu; puudus võib olla huvigi vabaks eneseharimistööks. Neid põhjuseid meie kindlasti ei tea, kuid meie ei tee ülekohtu, kui soovime õpilaskonnal endal ka rohkem tähelepanu pöörata oma ajakirjale ja tema korraldusile. Näidata end elujõulisena ja teguvõimsana on eelduseks, et vanemad noortes mitte enam kustunud pilguga unistajaid vaid tugevaid kodanikke näevad. Kaasvõitlejad, teatke, et teie ülesastumisest oleme mitte ükski teie oma, vaid ka rahva ja riigi au!

Oleme ju kõik noored ja kui meie, oodatavad tuleviku kandjad, meie aastaille omase idealismiga otsusele oleme jõudnud, et meie vankumata kindlalt häduse poole tahame püüda, siis võime endid julgelt, keskkooli lõpetades, pidada väärilisiks Eesti riigi kodanikkeks. Niisugusele arusaamisele ei vii meid mitte ainult istumine koolipingil, vaid ka vaba enese arendamine. Meie peame mitte ainult koguma teadmisi, vaid juba varakult mõtlema, mida nende teadmistega tulevikus teeme, kuidas neid tulevikus tarvitada kasulikult. Peame juba varakult õppima mõtlema iseseisvalt. Keegi ei peaks jätma juhust kasutamata, kus ta võib omi mõtteid väljendada iseseisvalt. „Püüe“ tahab just selle eest hoolitseda, et meie seda juhust saavutada võiksime. Kasutagem siis seda.

Oma lühikesel kestvusel on „Püüe“ veel mõned korraldused teinud, mis õnnestunud.

Õpilaskonnale korraldas ta vaielusõhtu, kus aineks oli M. Metsanurga „Taavet Soovere elu ja surm.“ Teem oli huvitav, sest Taaveti tüüp pakub palju ainet inimese hindamiseks ja mõistmiseks. Osavõtt oli elav, samuti ka mõttevahetus. Teemi käsitati kaks õhtut. Kahjuks polnud sellaseid õhtuid kevade poole korraldada enam võimalik.

Majanduslise seisukorra kindlustamiseks korraldas „Püüe“ huviõhtu, kus eeskavas oli rahvatantse, muusikalisi ettekandeid, võimlemine ja muid spordiettekandeid. Kir-

janduslikes osas loeti ette „Püües“ ilmunud töid õpilasilt E. Jürvetsonilt ja Lucy Aronilt.

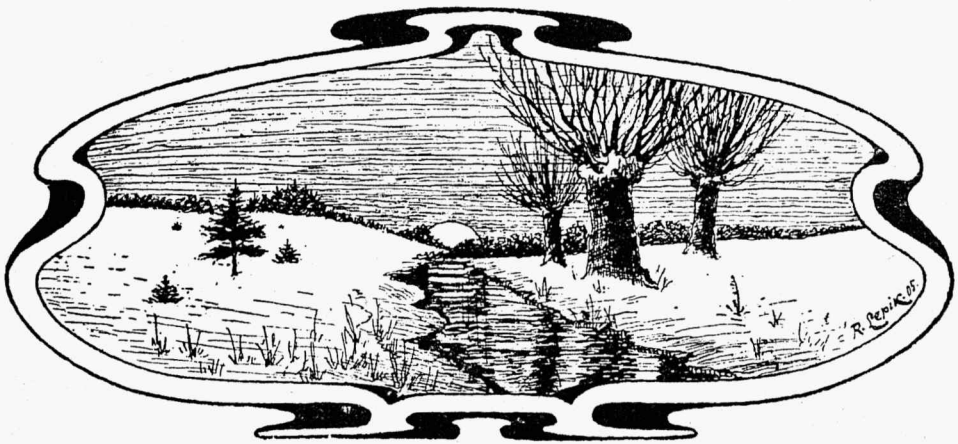
Huvi-õhtu andis rahuldava sissetuleku, osavõtt oli elav, mis annab tunnistust kohaliku seltskonna õigest arusaamisest noorte püüdeist.

Peale nimetatute oli veel seltskondliste mängude ja tantsude kursus õpilaskonnas, millest osavõtt oli elav.

Sügisel kavatakse Amblas korraldada Järvamaa keskkoolide üldine laulu- ja spordipäev. Pidupäev pole veel kindlaks määratud, kuid arvatavasti on see koolitöö algupoolel.

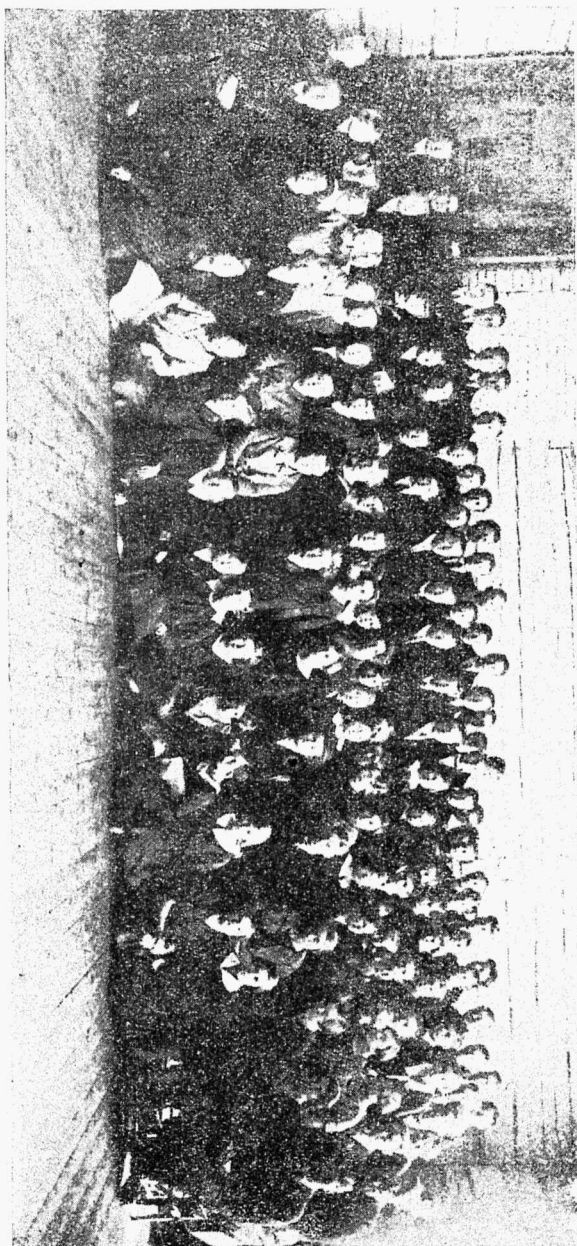
Oleme jõudnud levitada alles kolm kausta ajakirja, ent iga järgmise kaustaga on kasvanud tung tegutsemiseks. Saabub kevad ja koolivaheaeg, mil meie tegevusse väike vahe tekib, ärgu see vaheaeg seda tungi, mis meis nüüd peitub, maha surugu; kasvatagu ta teda veel suuremaks, et järgmisel aastal oleks „Püües“ sisukam ja huvitavam, et meie, õpilased rohkem üksteisi mõistaksime ja endid ühise eesmärgi saavutamiseks ühendaksime — sest ühenduses on jõud.

Hääd, kosutavat suve.

Ärgake! Ärgake, taaralaste taimed! . . .

(Teelahkmel).

Ambla Ühispõllum.-Gümnaasiumi õpilaskond.
Paremalt vasakule istujatist viies koolijuhataja dipl. agr. is. A. Tomberg ja matema. õpetaja prl. L. Prits, tõsisemad „Püüe“ tegevuse õhutajad.

Veel mõni päev ja siis lahkume keskkoolist. Meil on veel võimalik vaadata tuttavat koolimaja, tuttavaid õpilasi, kes samuvad järgmistel aastatel sedasama teed. Saame veel külalisenäha koolielu, endist klassiruumi ja pinke, otsime säält vanu, kallid mälestusi.

Kui varem pole lahkumise pääle mõeldud, siis peame seda nüüd tegema.

Nüüd seisame teelahkmel. Igaüks meist on nüüd Herakles teelahkmel ja peab valima teed, kuhu poole minna. Ühelt poolt olev teeharu viib elumõnustele, teine aga raskele võitlusele, kus igaüks võib langeda ja samuti ka tugevaks saada.

Meil tuleb eesmärk kätte võidelda, mida igaüks endale üles säädnud.

Ja meie valime viimase teeharu.

Meid ootab töö, võib olla väsitav, vaimu ja keha kurnav, kuid tahame püüda, läheneda pikkamööda, aga kindlalt eesmärgi poole.

Aeg on kätte jõudnud, mil igaüks asub omaette tegutsema, igaüks ülesandeid lahendama, nagu varemalt koolis.

Peame arvestama sellega, et meilt oodatakse meie paremate võimete näitamist, kasulikku tegevust.

Seda ootavad meilt meie vanemad ja õpetajad, kes meie eest koolis häätatlikult hoolitsenud ja meile teadmisi jaganud lootusega, et see töö hääd vilja kannab, samuti soovib meie ühis-

kond ja riik meis näha otsustamisvõimelisi ja tugeva tahtega elujõulisi kodanikke.

Näitame, et meie pärast pole nähtud asjata vaeva, püüame, et meie endi vaev saaks kaunima tasu.

Ei tohi kurvastada omi vanemaid, kes meid kooli saatnud, andes mõnikord meie hääks viimase penni.

Mälestame neid keskkoolide õpilasi, kes tõivad oma elu ohvriks isamaa altarile, et meile võimaldada tööd, vabana võõrast ikkest.

Kas hoolisid Eesti pojad takistusist, kas heitsid nad meelt vabadusvõitlusil, põranda all tegutsedes, tagakiusamiste all kannatades? Ei! Sest muiste leiti Kalevalas kange meeste kasusida. . .

Elutuli leegitses nende hingedes ja nii põlegu ta ka meis!

Elame nii, et meilt võtavad eeskuju need, kes praegu veel madalamal järjel, püüame saada meie targemate päade vääriliseks.

Kuigi lahkume, tunnistatud vaimliselt

Osa Ambla Ühisp.-Gümn. naisõpilasi majapidamise praktilises tunnis.

Hoiame seda vabadust alal, mille pärast niipalju noori valanud verd, kelle püüded, ideaalid hävinesid, et meie seda paremini võiksim töötada.

Nagu igas riigis kindla kava järgi töötada püütakse, et riiklikku majapidamist korraliku't juhtida, nii teeme ka meie eelarve ja katsume selle järgi töötada.

Mitte üksikutest, raskematest punktidest möödahiilides, vaid otseteed, püsivalt ja energiliselt edasi.

Ei ole meie sellased noored, kes ei tea, mida pääle keskkooli lõpetamist teha. Igaühel on juba siht, mille poole ta rühub.

Ühed täiendavad oma haridust veel ülikoolis, teised astuvad otsekohe ellu ja käivad elukoolis. Ka väikesel ametialal töötades võib saavutada tagajärgi.

küpsiks, vajame siisiki vanemate nõuandmist.

Olles eelviimases klassis, hellitasime lootust, järgmisel aastal lõpetajaina esineda.

Nüüd, kus varsti saabub see aeg, loodame, et meie kõik maitseme töövilja, teistkordset lõikust, ja et see oleks viljakam kui algkooli lõpetamisel. Kui lõunas saadakse mitu lõikust ühel aastal, siis saame meie seda aastate jooksul, ent selle lõikuse saak on püsiv.

Meie ärkamisaja ärksam tegelane K. R. Jakobson ütleb meile jällegi isamaa kõnesid, ütleb siis, kui näeme tema pilti koolisaali seinal, ja lauluisa Kreutzvald, vaadates seinapildilt, ütleb siis: kaugelt nägin koda kasvama, nüüd aga näen teda valminuna teie, noorte käes!

Tuletunglad, mida Jakobson ja lootuse sädemed, mida Kreutzvald rahva sekka heitsid, ei tohi kustuda kellegi hinges. Hõõgugu nad ka meis!

Tuletame meelde meie kooli aeglugu, ajajärku, kus ta ülalpidamine seisis kord ainult kohaliku seltskonna õlgadel, kes seda koormat siiski raskeks ei pidanud, teades, et eesmärk kõrge.

Ja kõrgeks peame seda ka meie alati pidama. Selleks soovime üksteisele eluteele õnne ja jõudu, viimases käepigistuses peitugu parimad soovid, varjatud kurbus, et lahkuma peavad need, kes kaua ühiseid

sihte raiunud, seltsis rõõmu ja kurbust ja ganud, eluraskustega võideldes. Ja peitugu selles ka tuleviku lootus, mis olevikust parem.

Nüüd kõik üksikult tööle, sest võib olla, et meie enam kaua aega üksteist ei näe.

Püüdkem kõik paremuse, täiuse poole, hoidkem alal optimistlikku vaimu. Ei tohi meid väikesed tõuked, takistused hävitada.

Elagu Eesti noorus! tema noores riigis. Ärgake! Ärgake Taaralaste taimed! ...

A. Ühisp.-Gümnn.

Abituriendid.

Inimesed hummardavad sageli täis kottide aga mitte viljapeade ette.

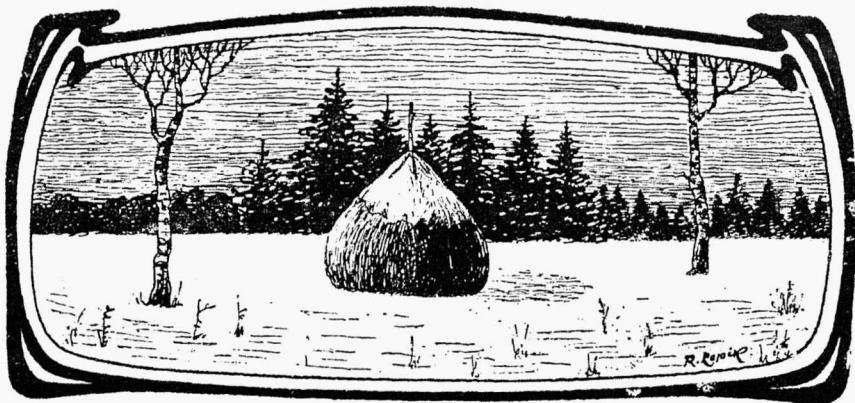
* * *

Kes ennast ussikeseks alandab, see ei või haebada, et teda tallatakse.

Immanuel Kant.

Inimesed ei tee üialgi kõik, mis nad tahavad, küll aga kõik, mis nad võivad.

Voltane.

Kodumaale.

Väike, armas kodu tuulte pöörises,
Mühab männimets kodu tagamail,
Jõgipalu sädeleb orus vabasoo keerises,
Suvel sätendab põuapäik — sügisel hallaööd, sajud...

Kuid armastan sind põhjamine kodu!
Tuultele, põuapäiksele, hallale heliseb rind.
Armastan sind! — sajangut seitse, rõhutud orjuserüüst,
Jootnud sind isade veri, emade häbi ja nutt.
Murtud nüüd orjusealul südame verega.

Armastan sind verega lunastud kodu!
Armastan sind, kuis võib armastada kodumaa laps,
Kevadel higine kündja, külvaja põlvpõlve järel
Lõikusmaaks tegid liiviku — vabasoo viljamaaks.
Seda kõik tehti — kellele? —
Kubja piitsa sunnil võhivõõrale rõhujaille.

Armastan sind siiski vaevaga lunastud kodu,
Armastan sind nooruse õhkuva armastusega!
Südant paisutab mõte, et oleme vabastand sind
Seitsme sajangu häbist, — uhkuses tõuseb rind,
Et oleme täitnud nüüd selle, mis oli muistsete vanemate püüd,
Sest kõlagu kodumaal hõiskehüüd:

Armastan sind kodu, kus elab rahvas!
Kel olnud vanemad kord täis aatetuld!

Sasipea.

Praktiliste teaduste tähtsus.

Meie noorurite hulgas, kes õpivad mitmesuguseis õpeasutuses, nii humanistlikkes kui ka reaalseis j. t., leidub tihti neid, kes vaatavad väga alahindavalt põlluteadusele. Nad hindavad ainult mõtteteadust, keeleteadust, õigusteadust j. t. sarnaseid, kui ainukesi õigeid teadusi, mis väärivad seda kõrget nime.

Ei tarvitse minna kaugesse minevikku, et leida aega, mil ei tahetud tunnistada ka loodusteadust, mida oleks vaja õppida inimesel, et olla teadusinimene.

Meie aeg on sissejuhatuseks uuele ajajärgule teadusilmas, mis nimetame universaal-ajajärguks. Inimvaim ei taha enam piirduda üksikute aladega ja teadmistega neil, vaid tahetakse kõike teada, kõike uurida teadlikult. Teoreetiliste teaduste kõrvale kerkivad uued, n. n. praktilised teadused, mis seni nagu unustuses olnud. Nüüd aga võtavad nad endile tähtsad kohad. Tähtsamaina neist oleks nimetada põllumajandusteadust, tehnilised teadused jne.

Mõnele, võib olla paljudelegi, ei ole need teadused huvitavad, näit. humaansete kalduvustega inimesile. Nad ei hinda neid kui teadusi, nad ei pea neid inimesi, kes põllul töötavad, sood parandavad jne. ja kellelt nende töö palju teadmisi nõuab, kui teadusinimesi, ja ei pea neid endi vääriliseks.

Miks seda tehakse, võib sellega seletada, et neid teadusi vaadeldakse kui ainult doktriine, mille ülesanne on parandada tegelikku elu, mis piirduvad ainult majandusliku elu parandamisega, millel puudub aga teaduse sügavus, mis õilistaks inimhinge.

On tõde, et iga teaduse peaülesanne on puhas tunnetamine. Inimene, kes andunud mõnele teadusharule, püüab sel alal võimalikult palju teada, võimalikult palju uurida, milles ta ka naudingut leiab. Kas see kõik praktilises elus kasulik on, ei ole temale tähtis.

Ka praktilises teaduses võib inimene palju uurida, palju teadmisi koguda, kuid

peale selle saadab see teadus ka praktilises elus palju kasu.

Praktilises teaduses, näit. põlluteaduses, võime taotleda puhtpraktilisi sihte; võime katsetada ja otsusele jõuda, kuidas lehma toita, et ta võimalikult palju produtseeriks, kuidas väetada ja harida põldu, et ta kõige rohkem saaki annaks jne. Need ei ole aga ainukesed sihid. Meie võime vaadelda ja uurida põlluteadust ka üldkultuursest seisukohast, võime võtta teda kui osa üldisest kultuuri arengust jne.

Muidugi ei saa põlluteadust piirduda puhtpraktiliste ega puhtteaduslike sihtide taotlemisega, nagu iga teadus, nii püüab ka tema areneda. Teadus püüab alati võimalikult rohkem uurida ja tungida seni tundmatuile maile.

Meie noored kardavad harilikult anduda põlluteadusele, kuigi neil sellest vast kalduvusi on, nad kardavad uppuda puhtpraktilisusse, unustades uurimast ja vaatlemast teaduslikult mitmesuguseid küsimusi nii palju kui lubab seda nende jõud. Kui näiteks inimene, kellel huvi matemaatika vastu ja kes seda õppinud, peab endale igapäevast leiba teenima õpetajana, leiab siiski mahti juurelda mitmesuguste vastavate küsimuste kallal ja lugeda vastavat kirjandust, sellega oma ala tehes otsekohes ülesandes intensiivsemaks ja tõsta end kõrgemale igapäevsusest, miks ei peaks meie noored seda samuti suutma põllul, kui meie vähegi huvi tunneme tema vastu.

Seda huvi peaks küll igal noorel olema, kes kasvatanud süües leiba, mis ta saanud oma vanemate põllult. Ainult eelinimetatud sissejuurdunud vaadete tõttu püüavad nad põllust ja selle teadusest hoiduda. Enda ülalpidamise kõrval jääb küll aega ja võimalusi üle uurida põhjalikumalt põlluteadust tema mitmesuguseil aladel, niihästi praktilisest kui ka teaduslisest seisukohast väljamineks, sellega võime aga end kõrgemale tõsta hallist igapäevsusest. Võime uurida vastavat kirjandust ja tarvitades neid

uurimusi praktiliselt võime parandada oma kui ka kogu rahva majanduslist seisukorda. Oleme sellega palju suuremad altruistid, kui kandes peas suuri ideid rahva ja inimkonna parandamiseks, millel aga niipea läbilöövust ei või oodata.

Meie, keskkooli lõpetajad noored, kes asume edasiõppimisele, ei peaks valima sellepärast mitte ainult õigusteaduse või mõne muu humaanse ala, sest ainult neist ei leia meie teaduse sügavust, mille uuri-

mise järele januneme. Teaduslist sügavust ja ka tõde võime leida ka praktilisist teadusist, mille peale harilikult üleõla alla vaadatakse.

Nende mõtete kallal peaksime juurdlema, astudes otsekohe ellu või edasiõppima. Peaksime, kui tahame olla noored, kes ei leia rahuldust ainult vanade poolt ülesseatud sihtidest, tunnustama universaalteadusi ja endast ära heitma haiglased, sissejuurdunud vaated.

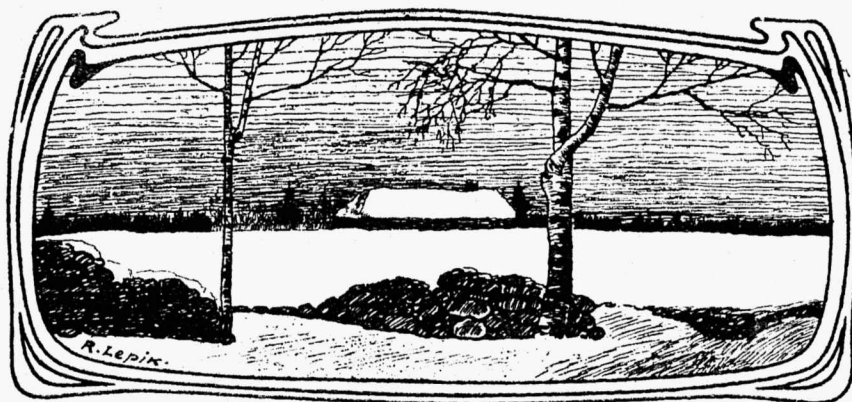
Agro.

Õnn on sarnane tervisele — kui meie teda ei tunne, siis on ta meil käes.

Turgenev.

Mõned silmapisarad saab rahapaberitega hergemini kuivatada kui taskurätikuga.

* * *

Puhuvad tuuled.....

Puhuvad tuuled
Tormised külmad,
Lõhuvad puudel
Lehti mis haljad.....
Ärkavad aated
Metsikud, toored,
Võistlusse tormavd
Mehed nii noored.
Ühed neist langevad
Kodumaad kaitstes,
Teistel on ahnus ja
Omakasu vaates.
Puhuvad tuuled
Nii julmad ja toored.
Langevad mehed
Nii vahvad ja noored.....

Sasipea.

Eesti mets ja selle õige kasutamise tähtsus.

Põllumajandusliste varade valmistamisel on loodus tähtsaimaks teguriks. Loodusest oleneb põllutaime, heina j. n. e. kasv, ja sellest oleneb omakorda põllumajapidamise seisukord.

Põllutaime kõrval on üheks tähtsaks põllumajanduses tarvitavaks looduse produktiks ka mets, millel väga suur ja mitmesugune tähtsus. Metsal on isegi ümbruskonna põllu-

kultuurile suur mõju.

Sellepärast on tarvilik metsakasvatusele samasugust tähelepanu pöörata kui põllukultuurile. Seni on aga metsakultuur põllukultuurist tuntavalt maha jäänud.

Siinkohal tahaksin mõne sõnaga metsa õiget kasutamist valgustada.

Endisel ajal oli meie kodumaa metsa poolest palju rikkam kui nüüd.

Eesti metsi ehtisid võimsad tammed ja männid, ilusad kasad, õrnalt värisevad haavad, sihvakad, uhked kuused j. p. t.

Ja neid ei olnudki vähe.

Suuremalt jaolt kasvasid nad suuremate puiestikkudena, ent ka üksikutena teiste puudega segatud, moodustades segametsa.

Suurem osa vana-eesti uhkeid hiisi, haavikuid ja kaasikuid on kadunud. Majanduselu arenemine põhjendas nende raiumist, nnt ka spekulierimise otstarbel laastati neid.

Raiutute asemele ei istutatud uusi ja nii leiame praegu oma kodumaal vähe neid puid, mida varem küllalt kasvas.

Kuna okasmetsi meie kodumaal juba varem suurimal määral leidis, siis on neid ka suurele laastamisele vaatamata suuremal arvul järele jäänud ja meie praegune mets on peaaesjalikult kuuse- ja männimets.

Mis tähtsus on üldse metsal, sellele võib vastata kolmest tähtsaimast saiskohast:

Metsal on mõju ilmastikule, mets on majanduslik vara ja mets on tähtis looduse ilu faktor.

Vaatame neid põhimõtteid lähemalt.

Metsaalune maapind kogub endasse väga palju niiskust, mida ta kaua aega kinni hoiab, sest sammal kui maapinna kate, ei aura kiirelt ja okaspuude juures toimub auramine ka aeglaselt.

Et metsa auramine aeglaselt sünnib, siis on ümbruskonnal metsalt alati teatud määral võimalik niiskust ammutada kui õhk liig kuiv.

Kus metsa palju kasvamas, seal pole ilmastiku ega temperatuuri vahed nii järsud kui kohal, kus ligemas ümbruses mets puudub, sest mets aurates niiskust reguleerib õhu niiskuse hulka. Metsa rohkega muutub kliima niiskemaks, seega soojemaks ja võimaldab põllumajandusele paremad edenemise tingimused.

Koha peal kaitseb mets ka tuulte eest viljapõlde jne. Väga soodsal kohal on põld, kui teda piirab põhja ja ka hommiku poolt mets.

Ka inimeste elamud, kui nad metsa ääres või metsas, on palju soojemad kui asudes lagedal.

Sellepärast peaks metsa kogu alati ühesuguseks jääma, mida metsa kasutamise korraldamisel silmas pidada tuleks.

Vastasel korral võivad kliimalised tingimused põllumajapidamisile hädaohtlikkeks ja raskeks muutuda, nagu seda mõnes kohas ette tulnud, näit. Sitsiilias, kus viljakas maa peaaegu kõrbeks muutus, sest polnud kaitset tuulte eest ja niiskuse hulk reguleerimata.

Vaadates teisest seisukohast näeme jälle, et metsal on suur tähtsus. Suur osa tööstust tugeneb metsale. Mets annab tööstusele palju tooresainet, mida mitmel viisil ja mitmeks otstarbeks ümber töötatakse. Suure osa inimese igapäevaseid nõudeid rahuldab puutööstus.

Mets annab ehitusmateriaali, annab materiaali igasuguseks ümbertöötamiseks, ja annab ka kütte, mida igapäev tarvitatakse.

Kõigi nende produktidega sünnib alati elav kauplemine — kaubandus, mis suure osa ilmakaubandusest moodustab.

Nii annab mets ka kaubanduseks ainet ja edendab kaubandust. Kolmandaks plusiks metsale, kui majanduslikule varale, on see, et mets on riigile kapitaliks. Tarvidus metsa ümbertöötatud ja toorete produktide järele on talle väärtuse annud, mis vähe kõikuv, ja see väärtus muudab metsa kapitaliks. Riigile on see aga suureks toeks, kui temal on kapjtal, mille väärtus püsiv. Niisuguse varandusega oma rahakursi kindlustades, omandab see ka vähem kõikuva aluse.

Ilmasõja ajal, mil pea igas riigis rahakurs langes (iseäranis neis, kes ilmasõja keerises olid) kindlustas Rootsi oma raha rauakaevandustega ja metsadega, mille väärtus nii kiirelt ei muutunud ja püsivam on, kui teistel varadel, ja hoidis sellega oma krooni kursi kõikumise eest.

Näeme, et mets väga väärtuslik vara on, mille hävinemine rahvale ja riigi majanduselule suure hoobi annab.

Kolmandast seisukohast vaadates osutub mets üheks looduse ilu moodustavaks faktoriks. See seisukoht on küll põllumajandusele ja üldisele majanduselule vähe tähtis, ent küllalt tähelepanuvääriv üldkultuuri ja vaimlise arenemise seisukohalt. Väga suur mõju on looduse ilul inimesele.

Nauding, mida pakub loodus, valdab igauht ja tõstes teda kõrgemale igapäevasest linnatolmust või igasugusest raskest tööst ja murest viib teda järjekindlalt inimväärtuse ülima tipule lähemale.

Mets võib looduses väga suurepäraseid pilte luua, mida igaüks imestusega vaa-

tab, ja harmoneerub samuti teiste looduspiltidega.

Kas on kusagil niipalju mitmekesisist ja kunstipärasust, kui metsas, kus lindude laul vahetpidamatult heliseb, ehitades akkorde pööhtooneile — metsakohinale.

Kui palju motive on kunstnikud igal ajal ja kirjanikud metsast hankinud ja kui palju jalutuskäike võetakse igal ajal ja igas maakohas metsadesse ette. See kõik tunnistab, et mets, kui looduse ilustaja, looduses tähtsa koha omab, missugune asjaolu metsa üldist tähtsust muidugi tõsta aitab.

Metsal on veel teisigi mõjusid, mis temale teatud tähtsuse annavad; nad on aga vähem tähtsad kui eelloetletud.

Nimetamata ei saa küll jätta metsa tervislik mõju, mis männimetsal iseäranis suur. Okasmetsades hõljuvad igasuguste vaikainete (terpeenid jne.) lõhnad on iseäranis suure mõjuga ja soovitatavad kopsuhaigetele, ja sellepärast ongi ka sanatooriumid j. t. sarnased ravitsusasutused enamasti männimetsade lähedale ehitatud.

Eelkirjeldatud võime järeldada, et metsa eest peaks suurt hoolt kandma ja tema kasutamist otstarbekohaselt korraldama.

Endistele mõisamajapidamistele pilku heites näeme, et nii mõneski mõisas, kus metsa all suured maaalad, oli juba korralikumalt metsa majapidamist juhitud. See korralikkus seisis just selles, et kogu mets oli jagatud osadeks n. n. metsalankideks. Neid lanke oli niipalju kui puu vanus, mille juures neid raiuti, (umb. 70—80 a.). Igal aastal raiuti üks lank, millele kas istutati, või külvas ümbruse mets ise uue istandiku. Nimetatud aastakümnete pärast oli kord ringi ja raiumine algas esimeselt langilt uuesti, kus juba puud küllalt täiskasvanud olid.

Lankide süsteemi saadi ainult suurematel metsamaaladel läbi viia ja nii oli neid ka vähem, kui harilikku raiumist, mis selles seisab, et metsast aegajalt täiskasvanud puud välja raiutakse.

Otstarbekohasem on metsa raielankideks jagada ja tervete lankidena maharaiuda.

Selle juures on metsal ühtlane kasv, sest puud on ühesuguse vanusega. Alguks on muidugi äge võitlus noorte puude vahel, mis kaua aega kestab, hiljem aga on kogu mets ikkagi enam vähem ühtlane ja puud ka teineteisele sarnased.

Soovitav on mets istutada, milleks vastavatest puukoolidest tugevad taimed tuleb tuua.

Kui koolitatud taimi ei ole, võib istutada ka seemnest vabalt kasvanud taimi.

Kui puude vahel juba valguse järele võidujooks on käibel, tuleb read harvendada; nõrgemad kõrvaldatakse, jäävad kasvama ainult tugevamad, kel juba valguse poole püüdes edu olnud. Suuremaks saades veel kord harvendada.

Mõni aeg sirguvad noored puud; kroon laieneb, nõuab ruumi ja metsa peab jällegi harvendama. Viimastel harvendamistel saadakse metsast juba kasutavaid puid, mis esimestesse tehnilistesse valmimisajajärkudesse jõudnud.

Igal aastal tuleks teatud metsa raioonis teatud lank maha raiuda ja uued taimed vanade kohale istutada. Mitmesse lanki mets jagada, oleneb sellest, milliseks otstarbeks mets kasutatakse.

Teatavasti arvatakse metsale neli valmimisajajärku, mis tähtsamad.

Need on:

loomulik valmimisajajärk — aeg, mil puud täiesti vanad ja kõdunema hakkavad. Majandusliselt mittekasulik ajajärk.

füüsiline valmimisajajärk — aeg, mil puu täiskasvanud ja kõige rohkem seemneid kasvatab. See on harilik puu raiumise aeg. Okaspuudel on füüsiline valmimise ajajärk 80–100. 80 a. on kõige soodsam raiumiseks, mida ka seni tarvitatud.

tehniline valmimisajajärk, — mil puu teatud tehniliseks tööks kõlbulik on. (teivamets, latimets, palgimets jne.).

Kaubandusline valmimise ajajärk on puul siis, kui ta kõige enam kaubanduses tarvitatav on ja suurima sissetuleku annab. See on muutlik ajajärk ja oleneb ajast ja olukorrast.

Kõige soovitamam on langid korraldada vastavalt füüsilisele valmimisajajärgule, s. o. ühelt langilt raiutakse puud lõpulikult siis, kui nad füüsilisse valmimisajajärku jõudnud.

Tehniliseks otstarbeks saab puid juba harvendamisel.

Lankide süsteemi juure ei saa ka järsku üle minna, sest praeguses metsas on suuremalt osalt puud oma valmimisajajärgude poolest mitmesugused ja suurema langi raiumisel ei saa kõik maharaiutud puumass kasulikult ja otstarbekohaselt tarvitatud.

Esiailgu peaks niisuguses metsas puid ükskhaaval raiuma nii, kuidas tarvidus ja puu vanus seda määravad.

On puud aga enamvähem ühesugused, siis võiks seal ka raiumise ühelajal ette võtta.

Metsas peab ettevõtma puude kaitse, sest metsapuudel on samuti palju vaenlasi, haigusi ja muid takistusi, mille vastu võitlemiseks puu oma energia kulutab ja kasvu seisma jätab.

Varemalt kuulsime juba harvendamisest, mis üks tähtis taime tugevuse traineerimine kasvutakistuse kõrvaldamine.

Metsapuude otseseiks vaenlaseks on aga seeriaid liblikaid, põrnikaid ja nende röövikuid, mitmesugused seemed ja bakteerid jne., kes metsas suurt kahju võivad teha, uuristades koore ja puu, langetades okkad või imedes puu mahlasid, asudes tüvve jne.

Nende vastu võitlemine on raske ja kulukas siis, kui nad juba oma hävitustööle asunud. Varemalt on aga võimalik nende metsaasumist takistada, hävitades ja kõrvaldades juba kuivanud, mahalangenud ja kõdunema hakanud puud, mädanevad ja kõdunevad oksa- ja risuhunnikud, sest need on liblikate, põrnikate j. t. putukate ja nende röövikute soodsaimad asulad, kus nad levinevad ja sigivad.

Haiged taimed, kui haigus parandamatu või raske parandada, tuleks hävitada.

On veel mitmed asjaolud, mida metsa kaitsel tarvilik silmas pidada; neist on tähtsam noorte puude kaitse istanduses loomade eest.

Kariloomad, kui nad küll noort okaspuud ei söö, tallavad taimed kuna istutatud taimed mahatallamisel vigastatud saavad ja kängu jäävad.

Kui mets korralikult lankidesse jaotatud, puude eest korralikult hoolitsetakse ja puude kasvule julgeolek kindlustatakse, siis on metsamajandusel kindel alus, millel ta kiirelt edeneb.

Selleks on tarvilik, et metsa hooldajad oleks vastava haridusega ja kogemustega isikud, kes õieti metsamajandust korraldada võiksid.

Mis puutub kodumaa metsade praegusse seisukorda, siis peab küll tunnistama, et meie metsade seisukord raske on. Palju on laastatud, ent vähe on istutatud.

Osalt on see suur raiumine põhjendatud, suuremalt jaolt aga on küll ülekohtuselt talitatud. Kui on tarvis väljavaluutat koguda, et marga kurssi kindlustada, siis oli paratamatu metsa raiumine ja väljavedu, kui aga varem ja veel praegu suured metsatükid asunikudele lähevad, kes

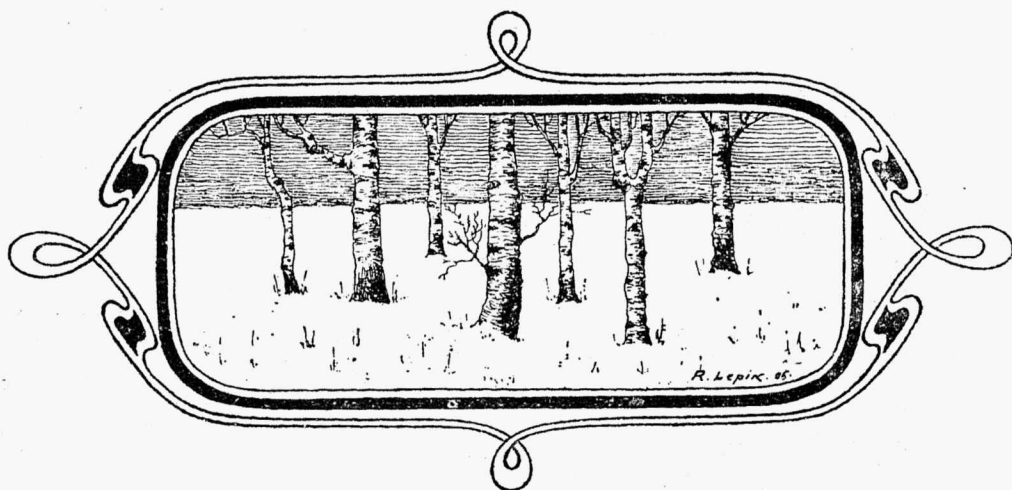
ärimeestele — juutidele hangeldamiseks ära müüvad, siis on see riigile, rahvale ja tema majanduselule kahjulik.

Mitte üksi asunikude kulul ei hangeldata metsaga, vaid veel mitmel muul põhjusel on nii mõnelgi „ärimehel“ korda läinud Eesti metsaga head äri teha ja raha kokku kuhjata.

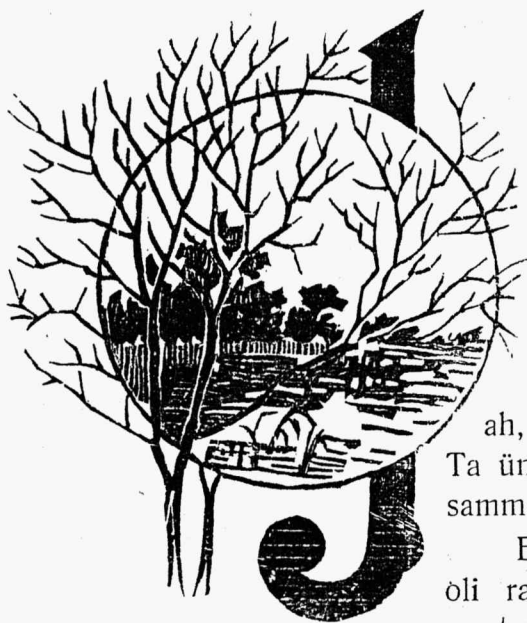
Niisugused nähtused on kahetsemise väärt ja tulevad kõrvaldada, sest see viib meie kodumaa loodusvara — metsa varsti

väljasuremisele. Meie metsamajandus ei ole veel õigel alusel, siin peab veel palju tööd tegema, et meie kasutamist otstarbekohaselt saaks korraldada; enne aga tuleb kõik väärnähtused metsa kasutamisel kõrvaldada.

Tervitatav on nähtus, et meie ülikool selleks juba samme on astunud, mis lootust annab, et meie metsamajandus mõne aja pärast juba palju kindlamal alusel seisab.

Sookask.

ah, üksikult seisab ta kõveras ja kängus. Ta ümber polnud muud kui soo, märg, vesine sammal, mis kiikus ja õõtsus jalge all.

Ehk küll mõnikord tuul teda õige kõvasti oli raputanud, ei suutnud ta teda ometi pehmest samblast välja kiskuda, ainult mõned oksad ühes lehtedega röövis talt ja viis nad kaugele sinna, kus polnud enam sood. Ikka, nii tihti, vaatas ta sinna poole ja soovis kuulda, kas sääl ka niisuguseid viletsaid sookaski on nagu tema. Kust võiski ta seda teada, polnud talle keegi ju sellest jutustanud. Aga ikka igatses sookask kõveras ja kängus, üsna sambla lähedal . . .

Igalpool ta ümber olid murakad, punased ning ilusad. Nad meelitasid ja kutsusid ning sookask soovis nendega juttu ajada, kuid nad olid temast kõik väga kaugel, nii et ta seda ei saanud.

Ühel hommikul nägi ta omaks suureks imestuseks, et üks väikene murakas õige tema lähedal oli oma pea samblast välja pistnud ja nüüd esimest korda päikese valgust nägi.

Kõik ta meelest oli väga ilus.

Korraga kuulis ta „tere hommikust“ kõrgelt öeldavat ja nägi, et tema naaber oli õige vilets sookask. „Tere, tere“, vastas ta vähe punastades. Sookask kummardas ikka sügavamale muraka poole, kust kostis kartlik küsimus: „Tead sa ka, mis peitub sääl (siin näitas ta oma peaga soo serva poole) tei-

sel pool sood?“ Kuid häbelik murakas punastas veel rohkem ja rohkem ja ei vastanud mitte üht sõna. Sookask vihastas end selle üle ja sirutas ennast rohkem ja rohkem . . .

Viimaks mitme aasta, kustuma löönud igatsuse järele, nägi ta, et teisel pool sood oli maja, kus palju ilusam sookask kui tema.

Nüüd nägi ta, mis igatses ja oli rahul. . . Kuid tuul õõtsus ta ladvus ja viis ta viimse lehe . . .

Ühel ilusal päeval kiskus karjapoiss ta kõige juurtega pehmest sambla süngist, kus tal nii hää oli olla, ja viis ta koju, teisele poole sood. Sookask ei näinud ega kuulnud enam midagi, sest ta oli surnud.

Vesiroos.

Too lilla.

Too lilla ainult õitsevaid,
Neid aasalt leiad veel.
Oh kuidas ala soovin neid
Kord näha saada koduteel.

Lilla, ainult lilla, mul' too veel,
Nõmmelt ehk aasalt, kust leiad nad,
Olgu nad päalegi närtsimisteel,
Õeke, too lilla, mis nii kalliks on saan'd.

Vesiroos.

Eksiv hing.

Õues on pime . . . Mustavas ürmises hulguvad ümber noorte ja vanade mustavad kogud.

Kas tunned Sa neid? Ei! . . .

Neid on põiminud öö oma mustavasse linikusse, neid on püüdnud kaval Amor oma nooltega tabada; neid on meelitanud kaeblikult soniv tuul, nende ümber kiunudes, neid on hetkeks vallanud lõhnavad öölilled, neid on kutsunud kahvatud öö vaimud kurtes, nuttes ja siis kadunud.

Ka üksik hulkuv hing püüab jälgida neile. Helesinine taevas, täistipitud vilkuvate tähtedega. Tõesti, see on nii imeilus, suurepäraselt on ta loodusega kokkukõlas nagu viiuli keeled hüüdes, kui suudleb neid õrnalt värisejas käes, üle keelte libisev poogen.

Mustav . . . Pimedus . . . Öö, sinu hõlmas sünnivad saladused, sünnivad imed . . .

Eksib hing ümber. Tal pole kusagil püsi. Viimselt, loojenevalt päikese kiirelt hüppas ta maapinnale . . . Ja nüüd otsib ta, keda siis? Igalpool jälgib ta inimestele, miks?

Ta oli kunstniku hing, kes elus püüdis palju saavutada, nii mõnestki loobus, õppis kuni juuksed hallid, kusagilt rahu ei leidnud, vaid igatses, närbus juba noorelt surmale.

Ent pääle surmagi ei saanud ta hing rahu, vaid rändab ümber ööpimeduses. Ta lendleb tuuleõhus puudutades nii õrnalt mustavate kogude palgeid, kaelustab nii mõndagi, keda otsib, ehk arvab vast tundma. Aga mida siis otsib ta? Kes teab siis seda! Tuul vilistab heledat sügisvilet, ratsutades üle põllu hobuse turjal. Keda otsib hing?

Ja õnnetu hing, see otsib iseennast. Juba arvab ta iseennast leidnud olevat, sääl kaob see ta eest ja ta ei näe muud, kui vilkuvaid tähti, helesinist taevast, muste siluette ja kuu tumedaid varje.

Päikese loojenemisel istub ta punasel päikese kiirel ja kaob üle puude latvade metsade taha . . . Kuhu! . . .

Aga sügis ratsutab üle nõmme, vilistades kriiskavat sügisviit, jättes maha kollase lehtede lennu.

Vesiroos.

Ja sõuame!

Roheline, kollane. . . Ikka sama värv.

Puude lehed lamavad hangena, kollasena. Vast näiks kõik süngena, kui seda üksildust ei elustaks päike, andes kuuseokstele hõbedase läike.

Nende paled õhetavad naerul, saadavad soojust alla samblale, kolletanud rohule.

Tahavad hüüda: teie jääte elustajat ja ilustajat ootama — seda aega, mil-lal teile jälle antakse roheline kuub.

Läbi sügismetsa sammub noormees.

Kuhu? — Küsivad kuused. Miks nii kiiresti? — arutavad männid.

Ei seda jutusta teile vanad puud. Mis on teil sellest teadmisesest kasu, pole te ju kunagi siit välja saanud.

Ei ole välja saanud. See pole tõsi, ulatad sa vaatama meie, hiiglaste latvu? Näed sa nii kaugele, kui meie? Öösel, kui teie, inimesed puhkate, jutustame meie oma vähematele vendadele seda, mida nägime, sest mitte kõik ei näe kaugele.

Ja alati saadame seemneid välja, mis varustatud õrna lestakesega ja toiduga. Osa neist kantud tuulest ja veest kaugele, mõningad isegi üle mere.

Ka nemad juba suured, neist omakord ju meile saadikuid tulnud, meile, vanuile jutustama lugusid võõrsilt.

Neist paljud hävinenud, kes liiga julged, ehk jälle saatus olnud neile vali. Ent rahuga me võime surra, tuul võib meid murda, saag tõmmatud võimsaist käsist tungida ihhu.

Meil pole enam tarvis tööd, sest asemel ju noored.

Miks rõhute neid veel, ei lase neil vabalt kasvada?

Neil pole vaja vabadust, ka nemad peavad olemasolu ja vabaduse eest võitlema, ei muidu suudaks nad nii kõrgele tõusta. Ja tormi eest vaid meilt nad saavad varju, ka päikest neile jagame. . .

Miks lobisen ma teiega, mul käia veel palju, — ütleb noormees.

Teie näete kaugele, eks ütlege siis mulle, mil lõpeb mets, see ääretu, just nagu igavikuni kestev.

Kus on see ilus, valge tempel, kuhu kord unelmis astusin?

Ei kõike elu saladusi veel teada tohi. Ei saagi inimene neid teada, ka sina mitte, kui kasvad suureks ja mõistus avaram.

Võib olla, on ta siin, kuid silme ees meil selle nägemiseks varjud. Me paljugi asju ei näe, mis peitub meis enestes. . .

Kuhu tõttad sa?

Mere ääre. On sinna palju maad?

Ei ole rohkem kui vaid poole päeva tee, sa õhtuks juba jõuad sihile.

Mida sa säält otsid? Tahad näha näkineidu?

Ei! Need elasid vaid siis, kui oli muinasaeg ja peerutule valgusel neist jutustati.

Või huvitab sind Ahti, kes öösel laente harjal peab vahti, et juhatada kalurid kodusse, kes tormi pärast jäänud kauaks merele?

Ka teda pole enam, kui kurb on see, ta oleks mind ka juhatanud sihile!

Hääd mälestused me temast alal hoiaime, temast siiski abi, kaitset loodame ja ootame.

Ei ütle teilegi, milleks mul see tee, mets endas tihti peidab vaenlast ja see mind võib eksitada sihist kõrvale.

Miks pole siia metsa raiutud õiget sihti, mis juhataks mind otse mere kaldale?

See selleks, et su oskust, võimeid katsuda. Kas pole loodus määranud põhja-lõuna sihti. Kas ei tunne sa kerge tuule puhumist. Rännaku algul teadsid sa ju, kuhu poole samme juhtida.

Kui puudub ka sul otsetee, kuid julgelt edasi, ei väike eksitus või eksimine, veel lõpusihti silmast viia tohi.

Ka siis mitte, kui ümberringi pime, võõras mets.

Ja elu eksimisi juhtub tihti.

Ent suurem rõõm sul siis, kui nähtud palju vaeva, kui eesmärk läheneb, siis alles mõistad kõiki õieti hinnata.

Siis terve tee kui unenägu, ei tunne väsimust vaid ainult rõõmsat ärevust, mis läbib kogu keha, aju.

Nii mõteldes nägi noormees enese ees äkki merd.

Loojenev päike mängis lainetega. Ta nagu tahtis end merre heita, uppuda sääli ja hukutada maailma. Ei olnud meri kunagi nii ilus kui nüüd, ja päike kui määratu tulikahi.

Need metsaelanikud teadsid õieti, et jõuan siia siis, kui päike loojeneb, meri teda kallistab ja endasse matab.

Olen kuulnud, et jõuab siia palju rutemini. Kus veetsin ma nii kaua aega? Eks ikka rännakul, nii laulis laine.

Ei jõua kõik ju ruttu siia. Ka hommikul on paljud siia jõudnud, kes rännakut veel varem algasid.

Nii vältab see igavesti.

Sul polnud tarvis metsas puhata, nüüd puhka pehmel liival, väsinud sa.

Jah, puhka! Ei selleks tulnud siia, et siin puhata, ma tahan edasi, sa laine, ühes sinuga.

Kus on see paat, mis mind pidi kandma?

Kas polegi siis teda, ta pidi mind ju viima kaugesse randa.

Või oli ta siis ainult minu ajus, mind meelitas ja nüüd?

Nüüd näed sa teda sääl, kus seisab kalju. Ta paadi valvur, temalt küsi luba. Sind päike pimestas ja meri uimastas, kuid varsti harjud sellega.

Noormees ruttas hõisates paadi juure.

Sind päästan valla — ja sõuame!

Ent kaugele, randa me jõuame!

— Jõuame . . . helises kaljult tagasi. . .

Ah, sina valvur! Lubad sa mulle seda paati, ta küllalt kandnud kalurtaati.

Ei otsigi ma unistuste saart, ei sinimägesi,

Vaid seda, mis on enam väärt, viib edasi. . .

Luban! Aga enne kuula, mida sulle jutustan, ühe väikse lookese noorestmehest, kes paadi minu hooleks jättis.

Siis on sellega ka enne mind sõidetud, kaugel?

Sõidetud ja õnnelikult.

Polnud see kalurtaat, keda kandis paat. See oli teistsugune.

Kuid ära ole kärsitu, kuula!

See õnnelik sõitja oli tugev noormees, täis elujõudu. See paistis ta igast liigutusest, julgus oli ta tumedais silmes, järelmõtlikkus ta otsaesisel. Uhkelt raputas ta pääd, mida ehtisid mustad, käharad juuksed. Ta kotka nina hais-tis-juba eemalt kauge ranna lillede lõhna.

Naerdes sõuan ma merele, ütles ta, kas kurvastus kunagi midagi hääd annab.

Paat usaldas teda kui omanikku ja nad sõitsivad.

Ootasid neid aasta, kaks. Alles kolmandamal sügisel tuli ta tagasi. Ei tahtnud teda enam tunda. Ta pruunis näos peitus nüüd suurem tõsidus.

Olen jälle siin, mu kalju. Need olid esimised sõnad, mis ta ütles.

Kus olid, mida tegid, nägid, oh jutusta!

Sa kuula, ära ole kärsitu, mind õieti siis mõistad sa!

Nii vastas ta mulle.

Kuid jutustan sulle kõik, et raägiks edasi sa sellele, kes tuleb esimesena. Kas on ta õnnetu ehk hõiskab õnnest, talle ikka jutusta:

Ma sõudsin kiirelt, minus oli palju jõudu, paat lõikas laineid — ta rõõmustas minuga ühes. Õhus lendlesid merilinnud, kalad pistsid pääd veest välja. Kas kuulsid nad mu laulu õnnest, mis pidi olema võõrsil.

Ka tormis sain kannatada, see rõõvis osa mu elurõõmust, kuid suurendas julgust.

Mind võttis aurik pääle, mis sõitis lõunasse, ka paat sai tõstetud ta turjale. Selle jätsin võõrsil hoiule, et temaga sõita kord kodusse.

Nii võõrsil rändasin ja tegin tööd, sest tänu Loojale, kes annud mulle jõudu, mõistust. Töö igalpool. Ei leidu enam suuri kullavälju, mis oleksid peremeheta. Kuid leidub suuri lagendikke, metsi, kus võiksid elada.

Sääl loodus rikas, luulelik, nii veetlev. . .

Kuid rahvas ikkagi veel orjaikkas töötab.

Liig palavus sääl kurnab nende aju.

Nad vaimu vabadust veel õieti ei taju.

Ja siiski kannan kaasas kulda, seda külin ma kodumaa mulda. . . Et kasvaks siin uhkeid viljapäid, hääd saaki tõutavaid.

Sest küllalt nüüd. Kui tahad enam teada, küsi paadilt. Teie kahekesi jääte nüüd siia, võib olla kauaks ajaks, kas leiab keegi kunagi teid üles.

Nüüd kalju ohkas! . .

Sa noormees ei tea, kuis igatsesin su järele, ka siis, kui paistsid väikse täppena, vaatasin sulle järele. Tuli öö, valvas tähesilm, siis hommik loitva koiduga, lootsin sind ikka veel näha, tahtsin sulle veel kord õnne soovida. Selge eha meelitas mind sinuga kõnelema, rääkisin lainetega, et need mu sõnu edasi kannaksid sinule, mu jumaldatule. Nüüd oled sa tagasi, ei igatse midagi enam. Tere tulemast, jälle kodus!

Vaatasin kui noormees kiirel sammul metsa tõttas, mühavasse kodumaa metsa. . . Värisesin, väikesed killud, mida ajahammas sünnitanud, pudenesid minu küllest, et saada liivaks.

Kas kaua said sa kõnelda paadiga?

Ei! Sa tulid liig ruttu. Arvasin ju et kohtasid võõra nooremehega, kes rääkis sulle paadist.

Kunagi. Ma tulin siia ilma temata.

Nüüd mu paat, siis sõuame! Meil aega laintel rääkida ja laulda sellest julgest noorurist, keda sa enne kandsid.

Sind usaldan, sest tee sul juba tuttav, ka kaljudest tead mulle kõnelda. Ja tormist, sellest pääsemisest. Neist uhkeist inimesist, kes võõra laeva lael.

Miks igatses see võõras jälle koju?

Miks igatses? Ta rääkis sellest tasa.

Kuid arva seda ise. Kas pole kojuigatsus nii võimas. . .

Ka keegi sõber võis teda ju kodus oodata.

Kes suudab teise mõtet mõista täiesti, kui seda ei selgita ta oma suu.

Kas tahad sa mind kaugele kanda, o paat?

Kui polekski sa nii kui oli endine,

Kuid seltsis siiski rändame.

Sa jutusta mulle midagi uut ja sõna pidada tahan ma, sa esimene endise järele.

Miks rändad siit, kas tülitsetud oled kodus? Ei paku kodumaa sulle varju.

See pole nii. Mind ajab tung maailma näha, temas ümber rännata. Ei jutustanud võõras kõike, ta seda ei jõudnud. Kas oskab temagi selget pilti luua. Peame ise nägema. Ei ole taskus mul kulda, kalliskive, vaid ainult paar kildu sellest kaljust, mis siin rannal.

Kui värin teda läbistas, nad maha langesid. Viin kaasa võrdluseks, kas võõrsil paremat.

Eks sinagi mu paat, ju ole küllalt tugev, sa põhjamaa metsade sünnitus — ma põhjamaa poeg ja suudame me mõlemad veel võidelda.

Mul pole kodu, pole kedagi, kes ütleks, miks lähed võõrsile nii.

See mõte minus aastaid püsinud ja täitub nüüd, kui lained halastavad. Oh mõte, inimest sa ajad alati taga!

Paat vastas. On hää, kui inimeses mõtteid, häid. Nad kihutavad tegudele. Eks õnn selles seisagi, et luua ikka uut. Kuid halvad mõtted, eemale need aja, siis pole pärast vaja piina tunda.

Las võitlevad nad alati.

Ei õnne polegi ehk hulgub ilmas ringi, ei julge üle läve astuda, et meelitada sinna maija pärast murdjaid, kes teise õnne hävitada tahavad ja endise haua pääl siis hõiskavad,

Õnn siiski olemas, ta peitub ehk su põues, sa ise tema olemasolu ei aimagi.

Ära püüa teda säält leida, kus teda pole. Ent õnn on täielik vaid unistus. Vast peitus minus ta kui olin laps, nii viie kuue aastane. Kui sõsaraaga õhulosse ehitasime, ei mitte losse, vaid talusid, kus palju hobusid võis pidada ja rikkusi koormatega vedada. Ja talu ümber aed, et ligi ei pääseks hundid.

Ent sõsar viidi manalasse, ka sinna kadusid mu talud, rikkused. Ei kuulnud sauna madal lagi neist unistusist. Nad kõlavad vahel veel kõrvus kellukeste helinana, ent see helin on kaugel, kui igavikus.

Ehk peitub õnn sinus, paat, ehk läks ta ka säält juba merre, et libiseda rannale ja meie nüüd armetumad, tormi mängukannid.

Seda esimest tõi sa kodurannale, kas mina saan veel astuma ta pinnale?
Veel vara seda küsida, eks pärast näe, et iga väiksem torm veel õnnetuks sind tee.

Miks sõuad üksinda merele? Ei leidnud sõpra, kel mõte jagada mu saatust selles paadis. Nad lähevad kõik sadamas laevale ja minu sadam siin, nii väike, vaevane. Ei tohi sõpra õnnetusse meelitada.

Sulle õnne soovime, nii sosistasid kaldal puud. Kas kuulsid seda, paat, või mõtlesid sa muud.

Ärge soovige, vaid tehke seda pärast, kui veel kunagi jõuan tagasi, kuid mälestan teid alati.

Te laulge mulle lahkumise laulu, ent laineid laske kõnelda. Kui kodumaa mind vajab, raudrüütlid rohutirtsudena rannale sajab, siis pühendan sulle kodu, oma nõrga jõu ja palun Taara käest sulle abi, nõu.

Ent saatusele anna, vaata säält läheneb suur laine, meid matta ähvardab, nüüd loodus puruneb.

Kas kardad surma? Eks ole ilus surra nooruses, täissalapärasust sääli mere põhjas. Nüüdained minu ümber kokku lööge, mul saatjaks märga hauda saage, ja võtke minu haa kohal laulda, kui päkapikumeestega me seltsis taome rauda. Leek sädemeist.

Paat kõrgel laine turjal, all laine orus ootab hukatus. Siis lõpp. . . Veel mitte. Noormees kummardab end, haarab tugevasti aerudest, pingutus ja hädaoht möödub, paat jälle löikab laineid.

Sa minu Ehatäht, nii noormees talle sosistab.

Ent lootus elustab ka kõige halvemal momendil.

Aer pole õlekõrs, kui meri ka vägev, torme ju alati olnud.

Ka hiiglaaurik ei pääse, kui ta määratud hukkamisele.

Kas näeb mind veel see kalju, kes jagab õnnistust?

Meie juba kaugel kaldast, nüüd videvik.

Miks sõudsid merele sa õhtu ajal?

Ka öösel käia võib ju koduteed, nii praegu lugu siin, veel tuttavad on need.

Mu Ehatäht, ta teistest tähtedest kaitstud, kui hukungi vast mina, siis Ehatäht, veel jõuab kaldale, ja kalju tema vaht.

Õö möödus. Nüüd meri päikest kallistas ja noormees endas lootust helitas. Siis aurik ilmus silmapiirile, nii valge, kui sõuaks sädemete saarele.

Nüüd noormehe silmis sädeles, ta rätti lehvitas.

Mind märkavad, nüüd siia sõuavad.

Veel tervit kaljule! Ja sõuame!

Egles Ahe.
14. IV. 24.

Yhest yksiklasest.

Näe, säält ta nyd läheneb metsamees see;
käib habeme lehviden tuulen;
käib, pidaden jälgi vaid hobuse, ree.
Vist viibib ta mändide luulen,
sest mõtlikult, hardana vaond ta pää.
On vaikus, on päike — sen viibida hää.

Kyll tunnen ma, teda! Ta punane pard
ju varasest noorusest meelen.
Tean ymber sel sätendi päikesekard,
kui kõneli lindudekeelen.
Käis metsateid, kaskede tyveina hall,
kui lillede mäng, oli kevadetrall.

Ta vana kui karjamaal hiiglane mänd,
ent nooreks jäänd hing temal ikka.
Kyll imelik tõesti see inimeskänd —
käib elugi imelist, pikka.
Sääl vaiksena sammub nii, pilvede päält
kui kuuleks ta kostuvat Jumala häält.

Yks õitsemiskuu, teda nägin kui kord,
täis vaigu ja lillede lõhnu.
Nyyd metsaden kajab jääkandli akord —
viib pilvi vaid tantsima kõhnu.
Kui metsade jumal sel hämaral maal
ta sammub, eel talvise tuule koraal.

Nii aastaist ta aastaisse, sydamen noor,
jääb käima säält metsadekurun.
Taas ruttavad päevad, kui kurgede voor,
ent õitsmine teman kui murun.
Ta kevade, suvi ja sygiski ta, —
ent igavest' noor nagu jalge all maa.

Jyri Andreller.

Jyri Andreller.

Tervitusi üle metsade, nurmede ja mägede.

Tulihingeline oli poiss. Igale poole tast sai, igalpool tahtis olla kaasosaliseks.

Nagu teekäijad nopivad ilusaid, välja-paistvaid lilli, nii lõpetas selle poisi elu karistussalk 1905 a.

Süüd? teie küsite. Süüdi polnudki. Ta lubas „revolutsiooni“ teha. Selle all mõtles ta noorusvallatusi oma kaasõppuritega. Kuid on aegu, mil' sõnadki seovad — surmavalt.

Tulihingeline poiss viidi surma — süült!

Isal kukkus vasar käest, kukkus jäädavalt, kui ta kõrvu ulatas teade poja surmast. Mu Jumal, mis eest? Süüta! lapse veri!... Mu poeg... poeg... po... katkesid hüüded vasara peale kokkuvarisenud isa suust.

Suri noorustulest hõõguv poeg, suri elujõuline isa.

Vaikisid noorushüüded koolimajas. Vaikisid vasarlöögid...

Rändurid noppisid ilusamaid, elujõulisemaid lilli...

Need pörutavad sündmused löid vanempoja südamesse jäädavavad haavad. Ta otustas jätkata neid töid, mis vennalt ja isalt võeti. Kooli ei saanud minna, ta oli juba pisut vanem. Seda suurema jõuga töötas ta isa vasaraga. Muld aina tuiskas ja kivikillud lendlesid. Need olid vasarlöögid poja kätes, kelle soontes tuksus ja tuikas isa veri... Ta tahtis tasuda selle hirmsa vägivald, mis riisus süüta isa ja süüta venna.

Kivikillud lendlesid. Mullakamplad langesid teineteise järele. Kuid rahutu oli meel

venna pärast, kelle tööd ta ei saanud jätkata.

Aastad läksid aastate järele, ajad olid muutlikud. Muutlik ei olnud tõutus, mis tuli poja suust: tahan jätkata oma isa, oma venna töid! Enne võivad katkeda terasnöörid, võib katkeda elu, kuid püsima jääb tõutusvanne, mis antud tapetud isa ja venna kalmukünkail.

Higi nirgus, sooned paisusid kätel. Poeg raius vasaraga lõpmatult...

Möödusid aastad, palju aastaid. Poeg oli sirgunud suureks meheks. Kindlamaks olid muutunud vasarlöögid. Ta oli jõudu juuregi saanud. Tema enese poeg juba jätkas koolipingil tööd, mis vennal pooleli jäi.

Nüüd oli neid kaks. Noorus kiljatas koolimaja õues. Töö kees kodukohas.

Justkui venna hääl! kuulatas isa oma poja rõõmuhõiskeid. Koolimaja polnud kaugel, teisel pool metsatuka serval. Needsamad vasarlöögid, needsamad kiljatused, mis kord vägivaldselt katkestati!...

Ilusaid lilli murti, ilusad lilled on asemele kasvanud!...

Viimaks libiseb, eksib mu poiss! Süütud sõnadki seovad. Ei, seda ei tohi olla. Mu poeg peab elama, ta peab jätkama venna tööd, temale annan ka isa vasara.

Süüta ei annud järele. Isa kuulas ja kuulas. Ta viskas vasara ja jooksis justkui tiivustatud sammul vaatama, hoiatama poega. Ta on ju alles noor. Juhatust, hoiatust, julgustust vajab noorus.

Nüüd on kindlam. Oma silm nägi. Isa sõnad said ära antud.

Üuesti oli kuulda vasarlööke.

Nii jätkasid isa ja poeg poolelijäänud tööd.

Isale tundus nagu suudaks raiuda tee süütult langenuteni, purustada langenute rindelt vägivalla. O, kuidas see jõudu andis! . . .

Kui mu jõud raugab, langen, suren, siis, mu poeg, see vasar, minu isa, isaisade vasar peab jätkama tööd sinu võimsates kätes. Meie tööst peavad tunnistust andma tagajärjed, olgu see nurmedel, niitudel ehk olgu töökodades.

See vasar peab rajama teed, teed edasi, läbi takistuste!

Poeg koolipingil, isa vasaraga, nii nad töötasid väsimatult, nii nad täitsid antud lubadusi ausalt, murdumatult. —

Saadan teile, amblalased, parimaid õnnesoove. Võib olla, et olen Teie kaasõppur. Kuid tahaksin hüüda Teile sõnu nõnda, nagu neid saatis ülaltoodud töömees oma pojale. Tahaksin, et need kostaksid Teile noorusrõõmuna, tungiksid teie noortesse südamesse nagu ema sametpehmed õnnistussõnad, tahaksin, et need kostaksid nagu tööhelid, mida sünnitavad võimsad löögid, löögid mehe kätest, kelle soontes tuksub jõurikas veri, südames õiglus, murdumata tung jõuda sihile.

Hüüan teile veel kord: Ärgake! edasi taaralaste taimed! . . .

Tundmatu.

Ülesande Nr. 1 lahendus.

1) Peruu. 2) Irokeesid. 3) Korea. 4) Aljaska. 5) Damka. 6) Oopium. 7) Rapiir.

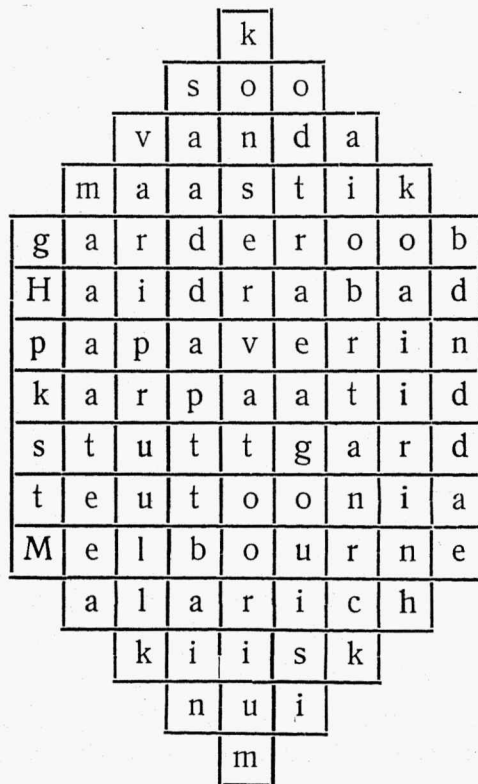
Õigeid lahendusi saatsid:

1) Bergmann. 2) Gross. 3) Neidorf. 4) Evert. 5) Paggi. 6) Kask. 7) Adler.

Loosimisel sai prl. E. Neidorf Dr. Vilms'i — Tahtevõimlemine.

Kaust III oli ülesande nr. 1 viga, kus teises reas number „14“ asemel peab olema „11“, mis „Püüe“ kaust II õieti trükitud oli.

Ristsõna mõistatuse Nr. 2 lahendus.

Õigeid lahendusi saatsid:

1) Leida Gross. 2) Elfriede Neidorf. 3) Elmar Adler. Kõik Amblast.

